

Анотація

Стоянова Т. А. Розгляд судами справ про усиновлення у світлі ратифікації Європейської конвенції про усиновлення дітей. — Стаття.

У статті розглядаються законодавчі перетворювання правового регулювання усиновлення, що відбулися у законодавстві України відповідно до ратифікованої Європейської конвенції про усиновлення дітей. Увагу приділено дослідженню оновлених умов усиновлення, новим поняттям, що вводяться до вітчизняного законодавства.

Ключові слова: усиновлення, Європейська конвенція, судовий розгляд.

Аннотация

Стоянова Т. А. Рассмотрение судами дел об усыновлении в свете ратификации Европейской конвенции об усыновлении детей. — Статья.

В статье рассматриваются законодательные преобразования правового регулирования института усыновления, которые произошли в законодательстве Украины после ратификации Европейской конвенции об усыновлении детей. Изучение законодательных изменений осуществлялось с позиции их применения при рассмотрении соответствующих категорий дел. Внимание уделено обновлению условий усыновления, новым понятиям, которые вводятся данной конвенцией.

Ключевые слова: усыновление, Европейская конвенция, судебное рассмотрение.

Summary

Stoyanova T. A. Consideration of vessels in the light of the adoption of ratification of the european convention the adoption of children. — Article.

The article discusses the legislative transformation of the legal regulation of the Institute of adoption, which occurred in the legislation of Ukraine after the ratification of the European Convention on the Adoption of Children. The study was carried out with the legislative changes the position of their application for consideration of the relevant categories of cases. Attention is given to update the conditions of adoption, the new concepts that are introduced by the Convention.

Keywords: adoption, European Convention, juridical review.

УДК 347.92

С. А. Чванкін

ДЕЯКІ НОВЕЛИ ЦИВІЛЬНО-ПРОЦЕСАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ ЩОДО НАКАЗНОГО ПРОВАДЖЕННЯ (продовження)¹

Актуальність дослідження пов'язана, у першу чергу, з тим, що проголошені Конституцією України права, свободи та законні інтереси фізичних і юридичних осіб потребують ефективних засобів їх реалізації та захисту. У свою чергу, реалізація прав та інтересів особи залежить від рівня їх забезпеченості, тобто створення таких умов і засобів, за яких можливість порушення прав була б зведена до мінімуму, а в разі порушення була б надана можливість їх повного та скорішого відновлення.

¹ Початок див.: Чванкін С. А. Деякі новели Цивільно-процесуального кодексу України щодо наказного провадження // Актуальні проблеми держави і права — 2011. — Вип. 58. — С. 330-376.

Крім того, з прийняттям Закону України «Про судоустрій та статус суддів» від 7 липня 2010 року, що визначає правові засади організації судової влади та здійснення правосуддя в Україні, істотно змінені норми ЦПК.

Оновлений ЦПК містить значну кількість новел, що вимагають їх тлумачення, зокрема, значно скорочені процесуальні строки; з'явилися нововведення в процесі відкриття провадження (якщо відповідачем є фізична особа, суд не пізніше двох днів з дня надходження позовної заяви до суду звертається до відповідного органу реєстрації місця перебування та місця проживання особи щодо надання інформації про зареєстроване місце проживання (перебування) такої фізичної особи); не у всіх випадках має відбуватися фіксування цивільного процесу технічними засобами; тепер представник не може підтверджувати свої повноваження усним дорученням, занесеним у журнал судового засідання тощо. Значні зміни торкнулися розділу V ЦПК України, що регламентує розгляд цивільних справ у порядку апеляційного, касаційного провадження, провадження у зв'язку з нововиявленими обставинами, а також Верховним Судом України.

У зв'язку з труднощами застосування норм даних законодавчих актів на практиці, значної кількості питань практичного характеру виникає необхідність їхнього тлумачення, визначення сутності та особливостей змісту цивільно-процесуальних відносин та категорій у нових умовах, що й зумовило необхідність, зокрема, і цього дослідження.

Оновлений ЦПК містить значну кількість новел, що вимагають їх тлумачення. Значні зміни торкнулися і інституту наказного провадження, саме аналіз цих змін є *метою* цієї статті.

Наказне провадження являє собою спрощене і усічене у порівнянні з позовним, альтернативне йому провадження у суді першої інстанції, що засноване на письмових доказах, які володіють високим ступенем достовірності з метою забезпечення можливості примусового виконання зобов'язання у скорочені у порівнянні з позовним провадженням строки. Наказне провадження є специфічною формою захисту прав кредитора за допомогою письмових доказів проти сторони боржника, яка не виконує або неналежним чином виконує свої зобов'язання. Важливою умовою такого провадження є особливий характер вимог кредитора, що передбачено ст. 96 ЦПК.

Наказне провадження запроваджене ЦПК з метою спрощення, підвищення ефективності та диференціації цивільного процесу. Завданням наказного провадження є прискорення вирішення справ, предметом яких є вимоги, пов'язані зі стягненням з боржника грошових коштів або витребування майна. Характерними ознаками наказного провадження є: документарність, спрощеність, відсутність цивільної процесуальної форми, здійснення в межах правової процедури, передбаченої ЦПК. У наказному провадженні немає стадії попереднього досудового засідання, ухвала про відкриття провадження не постановляється, наказ не проголошується.

Наказне провадження, на відміну від позовного, є спрощеним і скороченим провадженням у суді першої інстанції, ґрунтується на достовірних письмових

доказах, що має метою захист прав і законних інтересів шляхом забезпечення можливості примусового виконання ряду зобов'язань і обумовлене правовою природою матеріально-правових вимог, зазначених у законі, за якими може бути виданий судовий наказ.

Судовий наказ є особливою формою судового рішення, що видається судом за результатами розгляду вимог, передбачених ст. 96 ЦПК.

Вже були розглянуті автором питання кола відносин, що можуть бути розглянуті в рамках наказного провадження, відкриття наказного провадження, відмови у прийнятті заяви про видачу судового наказу.

На сьогодні вже неможливе застосування судового наказу до будь-яких прав відносин, що виникали з письмового правочину, а тільки у випадках спеціально передбачених ст. 96 ЦПК. Більш того, раніше вказана стаття (у частині другій) містила банкетну (відсильну) норму, що вказувала на те, що судовий наказ може бути видано і в інших випадках, встановлених законом. Чинна редакція цієї статті не містить подібної норми.

На відміну від попередньої редакції ст. 95 ЦПК, в якій передбачалось, що судовий наказ є особливою формою судового рішення про стягнення з боржника грошових коштів або витребування майна за заявою особи, якій належить право такої вимоги, чинна редакція не передбачає вимог, які були визначені у загальному вигляді, щодо яких може бути винесено рішення, оскільки наступна стаття значно звузила такі вимоги. Це вже не можуть бути будь-які вимоги про стягнення з боржника грошових коштів або витребування майна (за умови дотримання вимог ст. 96), а тільки ті, що передбачені ст. 96 ЦПК.

Крім того, на відміну від попереднього правила із заявою про видачу судового наказу може звернутися особа, якій належить право вимоги, а також органи та особи, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб (ст.ст. 45, 46 ЦПК).

На відміну від попередньої редакції ст. 96 ЦПК, в якій передбачалось, що судовий наказ може бути видано, якщо: 1) заявлено вимогу, яка ґрунтується на правочині, вчиненому у письмовій формі; 2) заявлено вимогу про стягнення нарахованої, але не виплаченої працівникові суми заробітної плати; 3) заявлено вимогу про компенсацію витрат на проведення розшуку відповідача, боржника, дитини або транспортних засобів боржника; чинна редакція значно звужує можливості стягувачів. Так, у попередні роки найпоширеніша вимога щодо видачі судового наказу стосувалась стягнення за кредитними договорами за позовами банківських установ на сьогодні не може бути пред'явлена. Така вимога, як витребування майна (передбачена у попередній редакції ст. 95 ЦПК), взагалі не може бути заявлена у наказному провадженні, про що свідчить виключення згадки про витребування майна із ст.ст. 95, 96 ЦПК.

Щодо порядку розгляду заяв про видачу судового наказу, слід вказати на те, що ст. 102 ЦПК закріплює спрощений і суттєво прискорений порядок судового розгляду заяви про видачу судового наказу. Частина 1 даної статті встановлює триденний строк для видачі судового наказу з дня прийняття судом ухвали про відкриття наказного провадження. При дотриманні усіх зазначених вимог

суддя у встановлений законом строк видає судовий наказ по суті заявлених кредитором вимог.

Видача судового наказу здійснюється у спрощеному порядку, судове засідання не проводиться, сторони — стягувач і боржник не сповіщуються і не викликаються для заслуховування їх пояснень. Одразу після видачі судового наказу суд невідкладно направляє його копію боржнику. Одночасно з копією судового наказу боржникові надсилається копія заяви стягувача з копіями доданих до неї документів та роз'яснюється його право в разі заперечення проти вимог стягувача протягом десяти днів з дня отримання судового наказу подати заяву про його скасування.

У відповідності до ст. 105 ЦПК боржник має право протягом десяти днів з дня отримання копії судового наказу та доданих до неї документів подати заяву про його скасування. Заява про скасування судового наказу може також бути подана органами та особами, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб.

Днем отримання боржником копії судового наказу є дата, зазначена у поштовому повідомленні про вручення. У разі якщо боржник відмовляється від отримання копії судового наказу або відсутній за вказаною адресою, днем отримання боржником копії судового наказу є день проставлення у поштовому повідомленні відмітки про відмову боржника отримати копію судового наказу чи відмітки про відсутність боржника за вказаною адресою.

До неналежно оформленої заяви про скасування судового наказу застосовуються норми ст. 121 ЦПК України. В ухвалі про залишення заяви без руху або про повернення її заявникові суддя повинен конкретно вказати, яким саме встановленим законом вимогам вона не відповідає.

Зважаючи на ці вимоги, необхідно вказати, що поширена до цього практика подання заяв про скасування судового наказу без вказівки на обставини, які свідчать про повну або часткову необґрунтованість вимог стягувача; докази, якими боржник обґрунтовує свої заперечення проти вимог стягувача, не відповідає чинному законодавству, оскільки їх відсутність є підставою застосування ч. 6 ст. 105 ЦПК. Крім того, це унеможливує «автоматичне» скасування наказу в силу тільки самого факту подання заяви про скасування судового наказу, що мало місце раніше.

Щодо порядку розгляду заяви про скасування судового наказу. На відміну від попередньої регламентації розгляду заяв про скасування судового наказу, в теперішній час, у ст. 105-1 ЦПК України, передбачено, що заява про скасування судового наказу повинна реєструватися у день її надходження до суду в порядку, встановленому частиною третьою ст. 11-1 ЦПК України, та не пізніше наступного дня передається визначеному судді. Таким чином, заява про скасування судового наказу за вірогідністю шляхом комп'ютерного розподілу може як потрапити до судді, який постановляв судовий наказ, так і до іншого судді. Дане правило суттєво відрізняється від вимог, які існували до 1 серпня 2010 року, тоді розглядав заяву про скасування судового наказу у спрощеному порядку саме той суддя, який цей наказ постановляв.

Законодавцем визначений чіткий та достатній строк для надання боржником заяви про скасування судового наказу, а саме: цей строк не повинен перевищувати десятиденний термін. Треба зазначити, що, як в попередній редакції вказаного правила, так і в його оновленому варіанті, строк для надання боржником заяви про скасування судового наказу не зазнав змін.

Суд не має права розглядати заяву про скасування судового наказу, яка надійшла до суду з перевищенням строків, передбачених законом. В такому випадку особа, яка порушила термін звернення до суду, має право надати окрему заяву з обґрунтуванням поважності ненадання заяви про скасування судового наказу та просити поновити їй строк на звернення до суду. Суду необхідно зупинити хід виконання судового наказу в тому разі, коли він прийшов до висновку, що є відповідні підстави для поновлення строку на подання заяви про скасування судового наказу, який набрав законної сили. Ця процесуальна дія повинна найти своє відображення безпосередньо в ухвалі про прийняття такої ухвали до розгляду.

Про залишення заяви про скасування судового наказу без розгляду чи про прийняття такої заяви до розгляду суд постановляє ухвалу. У випадку прийняття заяви до розгляду з винесенням відповідної ухвали суду це є підставою для виклику боржника та стягувача до відкритого судового засідання та вислуховування їх позицій щодо необхідності скасування судового наказу.

Питання про прийняття заяви про скасування судового наказу до розгляду суд вирішує не пізніше наступного дня після її передачі визначеному судді.

Після виконання вимог ст. 11-1 ЦПК України, тобто визначення у порядку черговості судді, який буде розглядати заяву про скасування судового наказу, суд має у стислий строк вирішити питання про прийняття заяви про скасування судового наказу до розгляду, а саме, це повинно бути не пізніше як на наступний день.

Суд зобов'язаний копію ухвали про прийняття заяви про скасування судового наказу до розгляду не пізніше наступного дня з дня її постановлення надіслати як стягувачу, так і боржнику. Окрім вказаної ухвали стягувачу і боржнику надсилається також повідомлення про час і місце розгляду заяви про скасування судового наказу, а стягувачу додатково надсилається копія такої заяви та доданих до неї документів. В порівнянні зі ст. 104 ЦПК України у редакції до 30 липня 2010 року та ст. 105-1 щодо скасування судового наказу є суттєва різниця. Так, у першому випадку передбачався порядок скасування судового наказу, без судового розгляду і виклику сторін, про що постановлялася ухвала, якою скасовувався судовий наказ. Тобто був передбачений спрощений порядок до процедури розгляду заяви про скасування судового наказу та постановлення без альтернативного рішення, яким є ухвала про скасування судового наказу. Суд зазначеній ухвалі повинен був роз'яснити, що заявлені стягувачем вимоги можуть бути розглянуті в позовному провадженні з дотриманням загальних правил щодо пред'явлення позову.

Інше рішення могло бути тільки в разі, якщо заява про скасування судового наказу надійде поза передбаченими законом строками і суд не знайде підстав

для їх поновлення. В цьому разі заява боржника про скасування судового наказу залишалась ухвалою суду без розгляду.

Починається різниця з самої назви статей двох варіантів, так як у першому випадку вона мала назву скасування судового наказу, тоді як у другому варіанті, тобто чинному на теперішній час, це розгляд заяви про скасування судового наказу.

Необхідно зазначити, що законодавцем передбачено більш значну увагу відносно розгляду заяви про скасування судового наказу, ніж було передбачено у ЦПК України до прийняття змін. Так, у суду є 10 днів для розгляду зазначеної заяви у відкритому судовому засіданні. Про час та день розгляду заяви суд зобов'язаний повідомити осіб, яких це стосується, однак їх неявка, у випадку належного їх повідомлення, не є перешкодою для проведення судового засідання та винесення рішення з цього питання.

У передбачений час головуєчий відкриває судові засідання і з'ясовує, хто із викликаних осіб з'явився, встановлює їх особу, перевіряє повноваження представників, після чого повідомляє зміст заяви про скасування судового наказу і з'ясовує думку осіб, які беруть участь у розгляді такої заяви. Провівши всі передбачені дії, суд видаляється до нарадчої кімнати для винесення рішення.

Значною відмінністю між правилами, що існували до 30 липня 2010 року, та ст. 105-1 ЦПК є те, що у суду при розгляді заяви про скасування судового наказу за першим варіантом був суто формальний підхід, а саме винести тільки одне рішення у вигляді ухвали про скасування судового наказу, незважаючи на обґрунтування чи відсутність такого у заяві про скасування наказу.

В теперішній час законодавець розширив спектр прав суду, якими дозволяє останньому прийняти одне із декількох можливих рішень, а саме: залишити заяву про скасування судового наказу без задоволення, якщо визнає її не обґрунтованою та безпідставною; скасувати судовий наказ та роз'яснити, що заявлені стягувачем вимоги можуть бути розглянуті у позовному провадженні з додержанням загальних правил щодо пред'явлення позову; змінити судовий наказ, наприклад, якщо на день винесення судового наказу боржником частково була сплачена сума боргу, про яку не знав суд, і стягувач просить змінити наказ з урахуванням часткової сплати боржником суми боргу.

Суд постановляє ухвалу тільки в тому разі, якщо він залишає судовий наказ без розгляду, наприклад у випадку непоновлення пропущеного строку на подання заяви про скасування судового наказу, а також відповідна ухвала постановляється у випадку скасування судового наказу.

В тому разі, якщо суд дійде висновку, що необхідно змінювати судовий наказ, він постановляє новий судовий наказ.

Законодавцем чітко передбачено, що в апеляційному порядку можуть бути оскаржені змінений судовий наказ, а також судовий наказ, щодо якого суд прийняв ухвалу про залишення заяви про його скасування без задоволення.

У статті проаналізовані найбільш вагомні для практики питання застосування змінених статей ЦПК щодо наказного провадження.

Анотація

Чванкін С. А. Деякі новели Цивільно-процесуального кодексу України щодо наказного провадження (продовження). — Стаття.

Стаття присвячена дослідженню новел інституту наказного провадження у ЦПК України. Відмічається, що вже не застосовується судовий наказ до будь-яких правовідносин, що виникали з письмового правочину, а тільки у випадках спеціально передбачених ст. 96 ЦПК. Більш того, раніше вказана стаття (у частині другій) містила банкетну (відсылну) норму, що вказувала на те, що судовий наказ може бути видано і в інших випадках, встановлених законом. Чинна редакція цієї статті не містить подібної норми. Вказано, що значною відмінністю між правилами, що існували до 30 липня 2010 року, та ст. 105-1 ЦПК є те, що раніше у суду при розгляді заяви про скасування судового наказу був суто формальний підхід, а саме, винести тільки одне рішення у вигляді ухвали про скасування судового наказу, незважаючи на обґрунтування чи відсутність такого у заяві про скасування наказу.

Ключові слова: судовий наказ, скасування судового наказу, цивільний процес.

Аннотация

Чванкин С. А. Некоторые новеллы Гражданско-процессуального кодекса Украины касательного приказного производства (продолжения). — Статья.

Статья посвящена исследованию новелл института приказного производства в ЦПК Украины. Отмечается, что уже не применяется судебный приказ к любым правоотношениям, которые возникают из письменной правовой сделки, а только в случаях специально предусмотренных в ст. 96 ЦПК. Больше того раньше указанная статья (в части второй) содержала банкетную (отсылочную) норму, которая указывала на то, что судебный приказ может быть выдан и в иных случаях, установленных законом. Действующая редакция настоящей статьи не содержит подобную норму. Указано, что существенным отличием между правилами, которые существовали до 30 июля 2010 года и ст. 105-1 ЦПК, является то, что раньше у суда при рассмотрении заявления об отмене судебного приказа, был сугубо формальный подход, а именно вынести только одно решение в виде постановления об отмене судебного приказа невзирая на обоснование или отсутствие такого в заявлении об отмене приказа.

Ключевые слова: судебный приказ, отмена судебного приказа, гражданский процесс.

Summary

Чванкін С. А. Certain novels of civil procedure code of Ukraine concerning order proceeding (sequel). — Article.

The article is devoted to research of short stories of institute of prikaznogo production in Code of Civil Procedure Ukraine. It is marked that the order of court to any legal relationships which arise out of writing legal transaction is not already used, and only in cases of specially foreseen in. 96 Code of Civil Procedure. Yea the earlier indicated article (in part second) contained a banquet (dispatch) norm, which specified on that the order of court can be given out in other cases set by a law. The operating release of the real article does not contain a similar norm. It is indicated, that by a substantial difference between rules, which existed to July, 30, 2010 and item 105-1 of Code of Civil Procedure, there is that earlier at a court at consideration of statement about abolition of order of court, there was especially formal approach, namely to award only one judgement as the decision about abolition of order of court without regard to the ground or absence of such in the statement about abolition of order.

Keywords: order of court, abolition of order of court, civil procedure.